
MONOGRAFIE PRAWNICZE

NIEMAJĄTKOWE WARTOŚCI
ŻYCIA RODZINNEGO
W POLSKIM
PRAWIE CYWILNYM

KINGA MICHAŁOWSKA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

KINGA MICHAŁOWSKA • NIEMAJĄTKOWE WARTOŚCI ŻYCIA RODZINNEGO
W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Małgorzata Sieradzka

**CHARAKTER PRAWNY POSTĘPOWANIA I RODZAJE
ROZSTRZYGNIEĆ WYDAWANYCH W POSTĘPOWANIU
W SPRAWACH PRAKTYK NARUSZAJĄCYCH ZBIOROWE
INTERESY KONSUMENTÓW**

Marcin Menkes

**GOVERNANCE GOSPODARCZY – STUDIUM PRAWNO-
MIĘDZYNARODOWE**

Małgorzata Wach-Pawliczak

**WYŁĄCZENIE WSPÓLNIKA ZE SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ
ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ**

Anna Walaszek-Pyziół (red.)

**INTERDISCYPLINARNE PROBLEMY NIELEGALNEGO
POBORU ENERGII. STUDIUM PRAWNE**

Sabina Kubsik

**PRZEDKONTRAKTOWA ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ODSZKODOWAWCZA Z TYTUŁU NIEUCZCIWYCH
NEGOCJACJI**

Marcin Aślanowicz

POZYCJA PRAWNA ARBITRA W ARBITRAŻU HANDLOWYM

Jędrzej Jerzmanowski

**FINANSOWANIE PRZEZ SPÓŁKĘ AKCYJNĄ NABYCIA
LUB OBJĘCIA EMITOWANYCH PRZEZ NIĄ AKCJI
W PROCESIE WYKUPU MENEDŻERSKIEGO**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

NIEMAJĄTKOWE WARTOŚCI
ŻYCIA RODZINNEGO
W POLSKIM
PRAWIE CYWILNYM

KINGA MICHAŁOWSKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

Wydawca: Natalia Adamczyk

Recenzja naukowa: prof UŚ dr hab. Monika Jagielska

Publikacja dofinansowana przez
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-8936-3

ISBN e-book 978-83-255-8937-0

Gabrysi

Spis treści

Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XXI
Wykaz orzecznictwa	XLVII
Wykaz aktów normatywnych	LIII
Wstęp	LIX

Część I. Dobra osobiste pojmowane w kategorii wartości

Wprowadzenie	3
Rozdział I. Pojęcie wartości	5
§ 1. Filozoficzno-doktrynalne podłoże „wartości”	5
I. Teorie prawnonaturalne	7
II. Teorie pozytywistyczne	11
III. Teorie pośrednie – potrzeba pogodzenia stanowisk	13
§ 2. Źródła wartości	17
§ 3. Pojęcie wartości w dziedzinie nauk społecznych	19
I. Psychologiczne podłoże „wartości”	19
II. Socjologiczne podłoże wartości	20
Rozdział II. Pojęcie wartości w naukach prawnych	23
§ 1. Ujęcie językowe	23
§ 2. Pojęcie wartości w doktrynie prawa	24
I. Typy wartości konstytucyjnych	24
1. Jurydyczne podstawy wyodrębniania wartości konstytucyjnych	25
2. Typologia wartości konstytucyjnych	26
3. Podstawy kwalifikowania dóbr osobistych w kategorii wartości	27
§ 3. Ochrona wartości podstawowych w aktach prawa międzynarodowego i europejskiego	30
Rozdział III. Dobra osobiste a wartości	35
§ 1. Analiza terminu „dobro”	35
§ 2. Koncepcje i struktura dóbr osobistych	38

§ 3. Natura dóbr osobistych	40
I. Sposoby ujmowania dobra osobistego	41
II. Cechy dóbr osobistych	43
III. Rodzaje i podziały dóbr osobistych	48
§ 4. Prawa podmiotowe a dobra osobiste	50
I. Koncepcje praw podmiotowych a ochrona dóbr osobistych	52
Rozdział IV. Podstawy wyodrębnienia nowych dóbr osobistych	59
§ 1. Relacja wartość – dobro osobiste	59
§ 2. Podstawy wyodrębnienia nowych dóbr osobistych	60
Podsumowanie części I	65
 Część II. Pojęcie rodziny 	
Wprowadzenie	69
Rozdział I. Etymologia pojęcia rodziny i jej historyczny rozwój	73
§ 1. Pojęcie rodziny	73
§ 2. Rodzina w ujęciu historycznoprawnym	74
I. Rodzina w starożytności	75
II. Rodzina w okresie średniowiecza	78
III. Pozycja prawna rodziny od XVI–XVIII w.	84
IV. Rodzina doby oświecenia	87
V. Rodzina i jej status prawny w kodyfikacjach XVIII i XIX w. ...	89
VI. Rodzina w okresie rewolucji przemysłowych	95
VII. Model rodziny końca XIX i początku XX w.	98
VIII. Pozycja prawna rodziny II połowy XX w.	102
Rozdział II. Filozoficzne koncepcje rodziny	107
§ 1. Prawnonaturalne ujęcie rodziny	107
I. Rodzina jako twór Boga	107
II. Rodzina w racjonalistycznym idealizmie <i>I. Kanta</i>	108
III. Szczególna rola rodziny w filozofii politycznej <i>G.W.F. Hegla</i> ..	109
IV. Rodzina w ujęciu przedstawicieli „szkół dialektycznych”	110
V. Postmodernistyczne ujęcie rodziny według <i>J. Derridy</i>	112
1. Fenomenologiczne ujęcie rodziny	112
§ 2. Pozytywnoprawne koncepcje rodziny	114
I. Koncepcja rodziny według twórcy pozytywizmu <i>A. Comte’a</i> ...	114
II. Ewolucyjne ujęcie rodziny według <i>H. Spencera</i>	114
III. <i>J.S. Mill</i> i rola kobiety w rodzinie	115
IV. Klasyczna i neoklasyczna szkoła pozytywistyczna i jej wpływ na pojmowanie rodziny	115
§ 3. Połączenie stanowisk – <i>J.M. Finnis</i> i jego postrzeżenie rodziny	116

Rozdział III. Rodzina w dziedzinie nauk społecznych	119
§ 1. Rodzina w ujęciu ojca socjologii A. Comte'a	119
§ 2. Rodzina w „nowym ładzie społecznym” zwolenników koncepcji marksistowskich	120
§ 3. Pojęcie rodziny w naukach socjologicznych i psychologicznych XX w.	121
I. Rodzina jako grupa	121
II. Rodzina jako wspólnota i zrzeszenie	124
III. Rodzina jako instytucja	126
§ 4. Szkoła socjologii rodziny i redefinicja pojęcia rodziny	127
§ 5. Indywidualizacja rodziny, czyli egoizm kontra altruizm	130
§ 6. Społeczne funkcje rodziny	131
§ 7. Wiąz rodzinna	133
§ 8. Formy relacji rodzinnych	135
I. Relacje rodzinne	135
II. Typy rodzin	137
Rozdział IV. Rodzina w ujęciu Konstytucji RP	141
§ 1. Geneza konstytucyjnej ochrony rodziny	141
I. Aksjologiczne podstawy Konstytucji RP i ich wpływ na konstytucyjne ujęcie rodziny i relacji rodzinnych	143
§ 2. Konstrukcyjne i pojęciowe ujęcie rodziny w Konstytucji RP	145
I. Konstytucyjne pojęcie rodziny	146
Rozdział V. Rodzina w prawie międzynarodowym i w prawie Unii Europejskiej	149
§ 1. Międzynarodowa ochrona rodziny	149
§ 2. Ochrona rodziny w podstawowych dokumentach UE	152
§ 3. Konwencyjna ochrona rodziny	156
§ 4. Ochrona rodziny w zaleceniach i wytycznych Komitetu Ministrów Rady Europy	158
Rozdział VI. Rodzina w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz w ustawach „okołorodzinnych”	163
§ 1. Kodeksowe podstawy powstania rodziny	164
I. Zawarcie małżeństwa	168
II. Urodzenie się dziecka i ustalenie pochodzenia	170
1. Pochodzenie	171
A. Macierzyństwo i ojcostwo	173
2. Ustalenie pochodzenia	181
A. Pochodzenie naturalne	181

B. Pochodzenie nienaturalne – sztucznie wspomagana prokreacja	183
C. Konsekwencje prawne dawstwa w zakresie ustalenia pochodzenia urodzonego w wyniku ich zastosowania dziecka	195
III. Przysposobienie	203
1. Przesłanki przysposobienia	206
2. Rodzaje przysposobienia	210
3. Ustanie stosunku przysposobienia i skutki ustania	216
4. Tajemnica przysposobienia w ujęciu KRO	218
§ 2. Powiązania rodzinne jako źródło powstania rodziny	220
I. Pokrewieństwo	221
II. Powinowactwo	222
III. Stosunek bliskości	222
IV. Wspólne pożycie	225
V. Konkubinat i związek partnerski	230
1. Konkubinat	230
A. Ujęcie historyczne	230
B. Współczesny konkubinat	233
2. Związek partnerski	236
VI. Status domownika	243
VII. Status wychowawca	244
§ 3. Próba ujednoczenia pojęcia rodziny i ustalenia relacji pojęć „rodzina” i „powiązania rodzinne”	246
§ 4. Rodzina w ustawach „okołorodzinnych” i innych dokumentach	248
I. Ustawa o świadczeniach rodzinnych	249
II. Ustawa o pomocy społecznej	251
III. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	252
IV. Ordynacja podatkowa i ustawy podatkowe	254
V. Inne ustawy i dokumenty	255
Rozdział VII. Wiąż rodzinna jako źródło życia rodzinnego	259
§ 1. Pojęcie więzi rodzinnej	260
I. Ujęcie językowe	260
II. Rola art. 446 § 4 KC w kreowaniu pojęciowego zakresu więzi rodzinnej	261
§ 2. Wiąż rodzina a życie rodzinne jako dobro osobiste	262
I. Ujęcie orzecznicze	262
II. Wiąż rodzinna w świetle cech dóbr osobistych	268

---

§ 3. Więź rodzinna a życie rodzinne	271
§ 4. Życie rodzinne i więź rodzinna w relacji przepisów Kodeksu cywilnego i Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego	274
Podsumowanie części II	277
Część III. Rodzinne dobra osobiste	
Wprowadzenie	283
Rozdział I. Życie prywatne i życie rodzinne jako podstawa wyodrębnienia rodzinnych dóbr osobistych	285
§ 1. Pojęcie prywatności	286
I. Prywatność w dziedzinie nauk społecznych	287
II. Prywatność w ujęciu prawnohistorycznym	289
III. Konstytucyjne ujęcie prywatności	294
§ 2. Prywatność na gruncie prawa cywilnego	301
I. Koncepcje i istota prywatności	303
II. Prywatność w projekcie Kodeksu cywilnego	308
§ 3. Prawo do ochrony życia prywatnego i życia rodzinnego w kluczowych aktach międzynarodowych i orzecznictwie ETPC	309
I. Rodzina i życie rodzinne w orzecznictwie ETPC	315
Rozdział II. Stan cywilny i stan rodzinny	319
§ 1. Stan cywilny człowieka	321
I. Pojęcie stanu cywilnego	321
II. Stan cywilny jako dobro osobiste i prawa stanu cywilnego	325
1. Stan cywilny w projekcie Kodeksu cywilnego	327
§ 2. Zdarzenia kreujące stan cywilny	328
§ 3. Formalnoprawny aspekt stanu cywilnego	329
Rozdział III. Rodzicielstwo i rodzicielskie dobra osobiste	333
§ 1. Rodzicielstwo jako dobro osobiste	334
§ 2. Rodzicielstwo a prawo do posiadania dziecka	335
I. Prawo do dziecka	338
§ 3. Prawo do informacji o własnym pochodzeniu genetycznym	343
I. Prawo do poznania własnego pochodzenia genetycznego a prawo do informacji o pochodzeniu genetycznym	344
II. Prawo do informacji o pochodzeniu genetycznym a tajemnica przysposobienia	355
1. Tajemnica przysposobienia jako dobro osobiste	355
2. Tajemnica przysposobienia a prawo do informacji o własnym pochodzeniu	358
3. Okna życia	363

Rozdział IV. Nazwisko jako rodzinne dobro osobiste	365
§ 1. Geneza nazwiska – nazwisko w ujęciu lingwistycznym	365
I. Pojęcie i znaczenie nazwiska	367
II. Nazwisko w ujęciu historycznoprawnym	370
§ 2. Nabycie nazwiska	373
§ 3. Zmiana nazwiska	377
§ 4. Nazwisko jako dobro osobiste	380
I. Kształtowanie się nazwiska jako dobra osobistego	380
II. Nazwisko jako dobro osobiste obecnie	381
III. Nazwisko jako element stanu cywilnego według projektu Kodeksu cywilnego	386
§ 5. Nazwisko jako rodzinne dobro osobiste	387
I. Prawo do nazwiska rodzinnego jako prawo indywidualne bądź wspólne	388
§ 6. Ochrona nazwiska	394
Rozdział V. Tradycja rodzinna, herb i tytuły rodowe	397
§ 1. Tradycja rodzinna	397
§ 2. Herb i prawo do herbu	399
I. Herb – aspekt historyczny	399
II. Pojęcie herbu rodowego	402
III. Herb jako dobro osobiste	404
1. Cechy herbu jako dobra osobistego	404
IV. Herb jako rodzinne dobro osobiste	405
§ 3. Tytuł rodowy	406
Rozdział VI. Kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej i prawo do grobu	409
§ 1. Znaczenie kultu i pamięci	411
§ 2. Zakres pojęciowy pamięci, kultu i „czci zmarłego”	412
§ 3. Zakres podmiotowy kultu pamięci zmarłej osoby bliskiej	416
§ 4. Prawo do grobu	419
I. Natura prawna prawa do grobu	419
II. Majątkowy i niemajątkowy charakter prawa do grobu	420
III. Znaczenie i charakter prawny wyrażonej za życia woli w przedmiocie pochówku	423
§ 5. Kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej, ochrona czci i prywatności zmarłego i prawo do grobu jako rodzinne dobra osobiste	427
Rozdział VII. Nietykliwość mieszkania – mieszkanie rodzinne	429
§ 1. Materialny i niematerialny aspekt ochrony nienaruszalności mieszkania	430
§ 2. Pojęcie i ochrona nietykliwości mieszkania w prawie cywilnym	432

Spis treści

---

§ 3. Nietykalność mieszkania w prawie międzynarodowym i orzecznictwie ETPC	437
§ 4. Nietykalność domu rodzinnego	438
§ 5. Nietykalność mieszkania jako rodzinne dobro osobiste	440
Podsumowanie części III	441
Zakończenie	445
Indeks rzeczowy	461

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

ABGB	Kodeks Cywilny Austriacki z 1811 r. – Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch z 1.1.1811 r. (JGS Nr 946/1811, ze zm.)
Afrykańska Karta	Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów (Narodów) ustanowiona na podstawie Karty Organizacji Jedności Afryki w Nairobi w dniu 27.6.1981 r.
BGB	Niemiecki Kodeks Cywilny z 1896 r. – Buergerliches Gesetzbuch, obowiązujący od 1.1.1900 r., ze zm.
CmentU	ustawa z 31.1.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 2126)
CzKC	ustawa z 3.2.2012 r. – Kodeks cywilny, Nr 89/2012 Coll.
EKPCz	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami Nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem Nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
EKPD	Europejska Konwencja o przysposobieniu dzieci sporządzona w Strasburgu 24.4.1967 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 99, poz. 1157 ze zm.)
EKSPDP	Europejska Konwencja o statusie prawnym dziecka pozamałżeńskiego, sporządzona w Strasburgu 15.10.1975 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 79, poz. 888)
EKWPD	Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu 25.1.1996 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128)
EuropKartaSpoł	Europejska Karta Społeczna sporządzona w Turynie 18.10.1961 r. (Dz.U. z 1999, Nr 8, poz. 67)
HKC	Hiszpański Kodeks Cywilny, Código Civil, Real Decreto de 24 de julio de 1889, disponiendo la publicación en la Gaceta de Madrid de la edición reformada del Código Civil, BOE num. 206 de 25.7.1889 ze zm.

Wykaz skrótów

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
KCKP	Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego uchwalony w 1825 r. (Dz.Pr. Królestwa Polskiego Nr 18, poz. 57)
KN	Kodeks Napoleona z 21.3.1804 r.
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1137)
KLDK	Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 18.12.1979 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822)
KPD	Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20.11.1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526)
KPPUE	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 12.12.2007 r. (Dz.Urz. UE C 303 z 14.12.2007 r.)
KPR	Karta Praw Rodziny wydana przez Stolicę Apostolską 22.10.1983 r.
KRO	ustawa z 25.6.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)
KSKD	ustawa z 23.4.2009 r. o ratyfikacji Konwencji w sprawie kontaktów z dziećmi, sporządzonej w Strasburgu 15.5.2003 r. (Dz.U. Nr 68, poz. 576)
KZ	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598)
LeczNiepłU	ustawa z 25.6.2015 r. o leczeniu niepłodności (Dz.U. poz. 1087)
MPPGSK	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169)
MPPPOP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
NazwZmU	ustawa z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 10)
OrdPU	ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 613 ze zm.)

Wykaz skrótów

PDPC	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ rezolucją 217/III A 10.12.1948 r. w Paryżu
PlanRodzU	ustawa z 7.1.1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 17, poz. 78 ze zm.)
PodSpDarU	ustawa z 28.7.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 205 ze zm.)
PomSpołU	ustawa z 12.3.2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 930 ze zm.)
POPCU	ustawa z 18.7.1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz.U. Nr 34, poz. 311 ze zm.)
PrASC	ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2064)
PrAut	ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 666 ze zm.)
PrPrasU	ustawa z 26.1.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.)
PrzemDomU	ustawa z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1390)
SŁCK	ustawa z 26.2.1964r., Obciążony zakonnik (Dz.U. z Nr 40/1964 ze zm.)
ŚwRodzU	ustawa z 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1518 ze zm.)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej z 7.2.1992 r. (Traktat z Maastricht), wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r.)
WspRodzU	ustawa z 9.6.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 575 ze zm.)
WykPrDzieciK	Europejska konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu 25.1.1996 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128)

2. Organy i instytucje

ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
KM	Komitet Ministrów
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
RE	Rada Europy

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
USC	urząd stanu cywilnego
TK	Trybunał Konstytucyjny
UE	Unia Europejska
WE	Wspólnota Europejska
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

3. Publikatory i czasopisma

AUW	Acta Universitatis Wratislaviensis
Biul.	Biuletyn
Dz.U.	Dziennik Ustaw
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna, Pracy
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowej
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B (od 2002 r.)
Pal.	Palestra
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SI	Studia Iuridica
SIS	Studia Iuridica Silesiana

S.C.	Studia Cywilistyczne
SP	Studia Prawnicze
ZN	Zeszyty Naukowe

4. Inne skróty

art.	artykuł (-y)
cz.	część
n.	następna (-e, -y)
niepubl.	niepublikowany (-e)
Nr	numer
opr.	opracowanie
pkt	punkt (-y)
por.	porównaj
poz.	pozycja
r.	rok
Rec.	rekomendacja
red.	redakcja
s.	strona (-y)
System Prawa Prywatnego, t. 13, 2007	System Prawa Prywatnego, t. 13, <i>J. Barta</i> (red.), Prawo autorskie, Warszawa 2007
System Prawa Prywatnego, t. 12, 2011	System Prawa Prywatnego, t. 12, <i>T. Smyczyński</i> (red.), Prawo rodzinne i opiekuńcze, Warszawa 2011
System Prawa Prywatnego, t. 1, 2012	System Prawa Prywatnego, t. 1, <i>M. Saffjan</i> (red.), Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2012
System Prawa Prywatnego, t. 11, 2014	System Prawa Prywatnego, t. 11, <i>T. Smyczyński</i> (red.), Prawo rodzinne i opiekuńcze, Warszawa 2014
SystPrCyw 1985	<i>S. Grzybowski</i> (red.), System prawa cywilnego, praca zbiorowa, t. 1, Część ogólna, Ossolineum 1985
SystPrRodz 1985	<i>J.S. Piątowski</i> (red.), System prawa rodzinnego i opiekuńczego, Ossolineum 1985
t.	tom
tł.	tłumaczenie
tekst jedn.	tekst jednolity
wyd.	wydanie
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz